

УДК 81'42:791.43:82-31(045)
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/92-1-33>

Марія БОГДАНОВА,
orcid.org/0000-0001-9062-9635
аспірантка кафедри англійської філології та лінгводидактики
Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна) *masha.bogdanova1999@gmail.com*

ЗАСОБИ МУЛЬТИСЕМІОТИЧНОГО ПОРТРЕТУВАННЯ ПЕРСОНАЖУ В ЛІТЕРАТУРНОМУ ТВОРІ ТА ЙОГО ЕКРАНІЗАЦІЇ

У статті проаналізовано мультисеміотичні засоби портретування персонажу в літературному творі та його екранізації на матеріалі роману Шарлотти Бронте «Джейн Ейр» (1847) та кіноадаптації режисера Кері Фукунаги (2011). Метою дослідження є виявлення специфіки трансформації портретних характеристик при переході від вербального до візуального медіа через порівняльний аналіз семіотичних систем. Методологічну основу становлять концепції мультисеміотичності Г. Креса та Т. ван Левена, теорія адаптації Л. Хатчеон, семіотичні підходи Р. Барта та У. Еко.

Установлено, що вербальне портретування втілено трирівневою системою лексико-семантичних (соматизми, вестизми, кольоропозначення), граматичних (бінарні опозиції, паралельні конструкції, модальні маркери) та стилістичних (природоморфні метафори, компаративні структури з еволюцією від негативно до позитивно маркованих) засобів.

Кінематографічне портретування реалізується через інтегровані візуально-звукові коди: диференційоване планування, композиційну мізансцену, світлотіньове моделювання та акторську експресію. Виявлено, що трансформація між семіотичними системами здійснюється через функційну еквівалентність засобів різної природи: вербальні тропи трансформуються у візуальні коди, літературні порівняння – у просторові мізансцени, епітетична динаміка – у композиційну еволюцію персонажа в кадрі. Механізми конкретизації, візуалізації та семіотичної компенсації забезпечують збереження концептуального інваріанту характеристики персонажа при зміні медійного носія. Результати дослідження підтверджують гіпотезу про мультисеміотичну природу сучасного культурного простору й демонструють перспективи застосування інтегративного підходу до аналізу трансмедіальних адаптацій.

Ключові слова: мультисеміотичність, портретування персонажу, літературна адаптація, семіотична трансформація, кінематографічне портретування, вербальні засоби, візуальні коди.

Mariia BOGDANOVA,
orcid.org/0000-0001-9062-9635
PhD Student at the Department of English Philology and Language Teaching
Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine) *masha.bogdanova1999@gmail.com*

MULTISEMIOTIC MEANS OF CHARACTER PORTRAITURE IN LITERARY WORK AND ITS SCREEN ADAPTATION

The article examines multisemiotic means of character portraiture in literary work and its screen adaptation based on Charlotte Brontë's novel "Jane Eyre" (1847) and Cary Fukunaga's film adaptation (2011). The research aims to reveal the specificity of portrait characteristics transformation during the transition from verbal to visual media through comparative analysis of semiotic systems. The methodological framework is based on G. Kress and T. van Leeuwen's multisemiotic concepts, L. Hutcheon's adaptation theory, and semiotic approaches by R. Barthes and U. Eco.

The study establishes that verbal portraiture functions through a three-level system of lexico-semantic (somatisms, vestisms, colour designations), grammatical-syntactic (binary oppositions, parallel constructions, modal markers) and stylistic (naturomorphic metaphors, comparative structures) means.

Cinematic portraiture is realised through integrated visual-audio codes: differentiated framing, compositional mise-en-scène, chiaroscuro modelling and the actor's expression. The research reveals that transformation between semiotic systems occurs through functional equivalence of different nature means: verbal tropes transform into visual codes, literary comparatives into spatial mise-en-scènes, epithetic dynamics into compositional character evolution within the frame. Mechanisms of concretisation, visualisation and semiotic compensation ensure preservation of the conceptual invariant of characterisation during media carrier change. The research findings confirm the hypothesis about the multisemiotic nature of contemporary cultural space and demonstrate prospects for applying integrative approaches to transmedial adaptation analysis.

Key words: multisemiotics, character portraiture, literary adaptation, semiotic transformation, cinematic portraiture, verbal means, visual codes.

Постановка проблеми. Сучасна філологія характеризується міждисциплінарністю й розширенням дослідницького інструментарію за рахунок інтеграції структурно-семіотичного (Kress & van Leeuwen, 2020; Jewitt, 2014), когнітивно-поетичного (Freeman, 2020; Gavins, 2007) і медіалогічного підходів (Ryan, 2019; Thon, 2016). Тому фокус уваги суттєво зміщено на семіотичний аспект взаємодії і взаємодоповненості літератури, живопису, кіно, музики, що дозволяє комплексно осмислити компліментарність різних семіотичних систем в єдиному культурному просторі й виявити механізми формування цілісної мультисеміотичної структури культурного продукту.

Порівняльне вивчення вербальних (художня література) і візуальних (кінематографічне мистецтво) засобів портретування персонажів, природи тощо в різних семіотичних системах є актуальною проблемою сучасної філології. Актуальними є дослідження трансформації портретних характеристик при переході від літературного твору до його екранізації, оскільки саме в цьому процесі максимально реалізовано особливості кожної знакової системи й механізми створення цілісної мультисеміотичної структури.

Роман Шарлотти Бронте «Джейн Ейр» (1847) та його екранізація режисера Кері Фукунаги (2011) є вдячним матеріалом для такого дослідження, оскільки портрет відіграє ключову роль у розкритті літературних образів. Вибір екранізації 2011 року зумовлений її художньою цілісністю й інноваційним підходом до візуалізації психологічної глибини роману. Ця кіноадаптація вирізняється особливим естетизмом та нелінійною структурою (Cochrane, 2011). Попри існування низки кіноверсій з огляду на популярність тематики (екранізації 1943, 1970, 1996, 2006 років), адаптація К. Фукунаги вирізняється особливою увагою до внутрішнього світу героїні й використанням сучасних кінематографічних технік для передачі літературних портретних характеристик (Cochrane, 2011).

Аналіз досліджень. Проблема мультисеміотичного аналізу літературних адаптацій привертає увагу дослідників у контексті розвитку міждисциплінарних підходів у сучасній філології. Семіотичні аспекти екранізації літературних творів деталізовано у працях Б. МакФарлейна (McFarlane, 1996), який аналізував механізми трансформації наративних структур при переході від літератури до кінематографу. Л. Хатчеон (Hutcheon, 2013) досліджував адаптацію як форму інтертекстуального діалогу, підкреслюючи креативний характер переосмислення літературного тексту. Мультисеміотичні аспекти культурної комунікації висвітлено у фундаментальних працях Г. Креса та Т. ван Левена (Kress & van Leeuwen, 2001, 2020), які розробили теоретичні засади аналізу взаємодії різних семіотичних систем. Трансмедіальну наратологію досліджував Я.-Н. Тон (Thon, 2016), аналізуючи специфіку сторітелінгу в різних медіа. Питання портретування персонажів у літературному тексті розроблено у працях Л. Белехової (Белехова, 2002), О. Воробйової (Воробйова, 2004), які деталізували лінгвопоетичні механізми створення художніх образів. Водночас комплексний підхід до аналізу трансформації портретних характеристик при переході від літературного твору до його екранізації через призму мультисеміотичної теорії у цілому недостатньо вироблено.

Мета дослідження полягає в аналізі мультисеміотичного портретування через порівняльний аналіз вербальних засобів у романі та візуальних засобів екранізації, визначенні принципів створення цілісної системи образотворення засобами різних семіотичних систем.

Об'єктом дослідження є портретні характеристики головної героїні, а **предметом** – вербальні й візуальні засоби їх репрезентації в різних семіотичних системах.

Об'єктом дослідження є портретні характеристики головної героїні, а **предметом** – вербальні й візуальні засоби їх репрезентації в різних семіотичних системах.

Матеріалом дослідження слугує роман Шарлотти Бронте «Джейн Ейр» (1847) та його екранізація режисером Кері Фукунаги (2011). Для аналізу обрано ключові фрагменти роману, які містять портретні характеристики головної героїні, та відповідні сцени з фільму.

Виклад основного матеріалу. Більшість лінгвістів розглядають портрет у художньому творі як багатофункціональний семіотичний конструкт, зокрема концептуалізують (Bal, 1997) його структурно-семантичний компонентом тексту, який реалізує характеризувальну функцію через систему описових засобів. Літературознавчий підхід (Watt, 1957) визначає портрет як комплексне зображення зовнішності персонажа, яке охоплює морфологічні характеристики, вестиментарні коди й поведінкові маркери, тому до уваги взято здебільшого кореляцію між зовнішніми характеристиками та внутрішнім світом персонажа.

Емпіричний аналіз вербальних засобів портретування в романі Ш. Бронте «Джейн Ейр» виявляє триступеневу архітектуру характеристики персонажа через лексико-семантичні, граматичні й стилістичні компоненти. Вербальний портрет сформовано соматизмами й вестизмами, які реалізують не лише номінативну, але й характеризувальну функцію в структурі художнього тексту (дет. див. (Богданова, 2025)).

Основу вербального портретування становлять соматизми – лексеми на позначення частин тіла, зокрема, у романі представлено:

- загальні соматизми, які позначають узагальнені категорії зовнішності: *features, figure, complexion, appearance* тощо;
- конкретні соматизми – номінації специфічних частин тіла: *eyes, face, hair, hands, forehead* тощо;
- кваліфікативні соматизми – атрибутивні конструкції, які поєднують соматизм з характеризувальним прикметником: “*pale face*” (Bronte, 2021: 434), “*hazel eyes*” (Bronte, 2021: 406).

Лексеми на позначення зовнішності героїні особливо ідентифікувальні, що свідчить про важливість цих елементів для характеристики персонажа. Показовим є самоопис Джейн: “*I desired to be tall, stately, and finely developed in figure; I felt it a misfortune that I was so little, so pale, and had features so irregular and so marked*” (Bronte, 2021: 140). Уривок демонструє трансформацію портретного опису в засіб психологічної характеристики героїні через використання бінарних опозицій уявне (“*tall, stately, and finely developed*”) і реальне (“*so little, so pale*”). Повтори “*so little, so pale, ... so irregular, so marked*” слугують інтенсифікаторами внутрішнього конфлікту. Підсилюють контраст між бажаним і тим, що ~~наразі~~ відчуває героїня. Паралельні конструкції в ініціальних позиціях частин речення “*I desired ... I felt ... I was*” та опозитивність “*tall*” – “*little*”, “*finely developed*” – “*irregular*” поглиблюють внутрішній конфлікт. Приклад “*I felt it a misfortune*” являє собою синтаксичну конструкцію з об’єктним предикативом, де дієслово “*felt*” уживається з функцією суб’єктивної модальності (оцінки). Отже, наведений приклад є показовим складником лінгвістичного портрета головної героїні, де за допомогою низки лексичних, граматичних і синтаксичних засобів реалізовано суб’єктивне сприйняття зовнішності героїні.

Вестизми – лексеми на позначення одягу та його елементів – тісно пов’язані з соціальним статусом персонажа та її внутрішніми якостями. Загальні назви одягу (“*dress, attire, costume*”), конкретні назви елементів одягу (“*frock, gown, coat, collar*”) та кваліфікативні характеристики одягу (“*clean tucker*” (Bronte, 2021: 140), “*simple attire*” (Bronte, 2021: 140), “*black frock*” (Bronte, 2021: 140), “*black merino cloak*” (Bronte, 2021: 164), “*black beaver bonnet*” (Bronte, 2021: 164)) не лише описують зовнішній вигляд та одяг, але й віддзеркалюють соціальну й моральну характеристику персонажа. Через лексичні засоби образотворення, зокрема епітети “*clean, simple*” авторка формує семантичне поле моральної

чистоти й соціальної скромності, що створює контраст із розкішним одягом представників вищих суспільних класів. Наприклад, простий одяг Джейн протиставлено вишуканому вбранню Бланш Інграм (“*She was dressed in pure white; an amber-coloured scarf was passed over her shoulder*” (Bronte, 2021: 227)). Кольорова семантика створює чітку опозицію: чорне вбрання Джейн (“*black dress, black merino cloak, black beaver bonnet*”) символізує її підлегле становище, але водночас підкреслює моральну глибину, тим часом білий одяг Бланш (“*... in pure white*”) маркує соціальну перевагу при внутрішній порожнечі, утворюючи бінарну систему характеристики через вестиментарні коди.

Сумісно з вестиментарною семіотикою, кольоропозначення функціують як комплементарний механізм портретної характеристики, розширюючи семантичний потенціал образотворчої системи роману. Прямі кольоропозначення (“*hazel eyes*” (Bronte, 2021: 406), “*pale skin*” (Bronte, 2021: 324)), асоціативні (“*sunny face*” (Bronte, 2021: 406), “*radiant eyes*” (Bronte, 2021: 406)) та метафоричні (“*flame in her eye*” (Bronte, 2021: 287)) утворюють ієрархічну структуру колористичної характеристики, де кожен рівень реалізує специфічні функції психологічного портретування. Динаміка кольорової семантики демонструє еволюційний характер образу героїні: трансформація від нейтрально-негативних маркерів (“*pale*”) до позитивно-конотованих означень (“*sunny, radiant*”) корелює з її внутрішнім перетворенням від залежності та підлеглості до самостійності й автономії.

Стилістична архітектура портретування в романі конститується комплексом тропеїчних засобів, які забезпечують багаторівневу семіопетичну характеристику. Метафоричне портретування реалізується через три визначальні категорії образних переосмислень:

- природоморфні метафори (“*sunny-faced girl*” (Bronte, 2021: 406), “*the flame flickers in her eye*” (Bronte, 2021: 287)) актуалізують концептуальні поля світла й тепла через лексико-семантичні засоби, особливо інтенсивно в заключних частинах роману, відображаючи внутрішню трансформацію героїні;
- артефактні метафори (“*satin-smooth hazel hair*” (Bronte, 2021: 406)) створюють тактильно-візуальні асоціації через компаративні конструкції;
- персоніфікаційні конструкції створюють психологічну глибину портретування. Показовим прикладом є такий фрагмент: “*I see at intervals the glance of a curious sort of bird through the close-*

set bars of a cage: a vivid, restless, resolute captive is there; were it but free, it would soar cloud-high" (Bronte, 2021: 198-199). У цьому контексті погляд Джейн метафорично трансформується в образ птаха в клітці, де персоніфіковані якості "vivid, restless, resolute" характеризують не стільки фізичні риси, скільки внутрішню суть героїні.

Порівняльні конструкції демонструють мовну динаміку еволюції образу персонажу. Початкові анімалістичні порівняння ("a little toad" (Bronte, 2021: 34), "a jay in borrowed plumes" (Bronte, 2021: 408)) реалізують негативно маркований стилістичний ефект через зооморфну лексику. Міфологічні порівняння ("little elf" (Bronte, 2021: 406), "fairy" (Bronte, 2021: 287)) створюють семантичну амбівалентність через архетипну образність. Натуроморфні уподібнення ("shines like dew" (Bronte, 2021: 287)) актуалізують позитивно конотовані характеристики героїні.

Система епітетів формує триступеневу мовну структуру: дескриптивні епітети ("small", "pale", "straight") забезпечують номінативну функцію; оцінні епітети ("beautiful", "plain") експлікують аксіологічні значення; емоційно-експресивні епітети ("radiant", "blooming", "charming") інтенсифікують стилістичний потенціал через експресивну лексику. Функційна динаміка епітетів демонструє мовну репрезентацію особистісного розвитку героїні.

Абстрактно-концептуальна персоніфікація реалізується через конструкцію "hope in its aspect and life in its colour" (Bronte, 2021: 405), де абстрактні поняття набувають сенсорних характеристик через використання присвійних займенників ("its aspect", "its colour"). Семантична трансформація відбувається на рівні категоріальної реатрибуції: нематеріальні концепти набувають візуальної репрезентації.

Інституційно-обмежувальна персоніфікація демонструється фрагментом, де містер Ротчестер описує Джейн: "controlling your features, muffling your voice, and restricting your limbs" (Bronte, 2021: 198-199). Градація дієслівних форм (controlling → muffling → restricting) створює ієрархію контролю від поверхневого до глибинного рівня особистісної експресії. Така персоніфікація трансформує соціально-інституційний тиск у персоналізовану силу, яка має безпосередній фізіологічний вплив на індивідуальну поведінку.

Екранізація літературного твору передбачає створення нового культурного продукту, де портретування головної героїні реалізується через взаємодію візуальних, звукових і композиційних елементів кінематографу. У фільмі К. Фукунаги

образ Джейн формується синтезом кастингових рішень, костюмного дизайну, операторських прийомів, світлотіньового малюнка й звукового супроводу, які працюють як єдиний комплекс засобів характеристики. На відміну від літературного портретування, де читач поступово вибудовує візуальний образ героїні через вербальні описи, кінематографічне портретування демонструє глядачеві миттєвий і цілісний візуальний образ, який розгортається та поглиблюється упродовж фільму.

Кастинг та акторська гра є фундаментальними елементами візуалізації літературних образів. Міа Васіковська, яка втілює образ Джейн, наділена тендітною фігурою, блідою шкірою та виразними очима, що відповідають літературному опису героїні. Природна зовнішність акторки дозволяє втілити ідею непримітності головної героїні, водночас її виразні очі стають ключовим елементом портрету, що корелює з акцентом на очах як портретній домінанті в художньому творі (Рис. 1).

Показовим є факт особистої зацікавленості акторки: після прочитання роману, М. Васіковська сама зателефонувала агенту, і запитала про наявність сценаріїв-адаптацій, що свідчить про її глибоке розуміння характеру героїні (Radish C. Mia Wasikowska Interview, 2011). Режисер К. Фукунага надав перевагу Мії Васіковській з огляду на її унікальну здатність передавати емоції через міміку: як зазначають критики, навіть у стані повної тиші історія проявляється на обличчі ("Even when she's completely silent, stories whisper over Wasikowska's face" (Cochrane, 2011)), що ідеально корелює з внутрішнім монологом Джейн, який у романі сповнений дотепності та непокори. Сама акторка підкреслює визначальну якість героїні, яка вразила її найбільше – принциповість і незалежність ("She doesn't compromise herself for anybody" (Cochrane, 2011)).

Рис. 1. Візуальний портрет героїні

Костюми й грим відіграють важливу роль у створенні візуального образу персонажа, виконуючи історично-реконструктивну й характеризувальну функцію. Для кінострічки було обрано

сукні стриманих кольорів (сірий, коричневий) з високими комірами, що підкреслюють соціальний статус гувернантки і скромну вдачу героїні. Простота зачіски контрастує з вишуканими локонами Бланш Інграм, створюючи візуальну антитезу, яка в романі реалізується вербальними порівняннями. Для екранізації обрано мінімалістичний грим, що підкреслює природність героїні та створює візуальний контраст з яскраво вираженою красою інших жіночих персонажів (Дивись Рис. 1).

Кінематографічне портретування реалізується через систему візуальних засобів, серед яких визначальними є планування й ракурсні рішення. К. Фукунага диференційовано використовує різні масштаби зображення для багаторівневої характеристики головної героїні: крупні плани обличчя Джейн є засобами передачі емоційного стану й психологічної напруги; середні плани контекстуалізують героїню в соціальній ієрархії тогочасного суспільства, демонструючи її підлегле становище; тим часом загальні плани візуалізують екзистенційну самотність персонажа у великому світі. Особливо виразними є крупні плани обличчя героїні, які акцентують на її погляді як ключовій портретній деталі (Дивись Рис. 1). Коли Джейн працює гувернанткою, вона переважно постає в кадрах на середньому плані, а моменти емоційної відвертості демонструються крупним планом.

Техніка знімання діалогів між Джейн і Рочестером демонструє специфічні можливості кінематографу. Камера часто фіксує реакцію Джейн на слова Рочестера, передаючи через міміку й погляд той внутрішній монолог, який у романі реалізується через розгорнуті роздуми героїні: “Do you think I am an automaton? – a machine without feelings?... You think wrong! – I have as much soul as you, – and full as much heart!” (Bronte, 2021: 363). Кінематографічна техніка дозволяє компресувати цей емоційний монолог у візуальний код через міміку акторки, створюючи еквівалентний за силою впливу, але принципово інший за семіотичною природою засіб характеристики (Рис. 2).

Рис. 2. Візуалізація емоційного стану

Освітлення й колористика створюють візуальну атмосферу, яка відповідає стриманому тону роману. Натуральне освітлення й приглу-

шена кольорова гама, домінування сірих, коричневих і синіх тонів корелюють з емоційним станом героїні. Обличчя Джейн часто в напівтіні, що створює світлотіньовий малюнок, підкреслюючи виразність рис. У сценах емоційного піднесення освітлення стає теплішим, з'являються золотисті й зеленуваті відтінки, які візуально передають внутрішню трансформацію героїні, аналогічну до літературних метафор світла й тепла.

Мізансцена – розташування персонажа в просторі кадру – важливий елемент кінематографічного портретування. Джейн часто стоїть на фоні вікон, у прорізах дверей, що створює візуальну метафору її проміжного стану між світами й соціальними групами. Це корелює з літературними порівняннями героїні з фантастичними істотами. Кінематографічне розташування персонажа в архітектурних прорізах візуалізує цю метафору перехідного стану, де Джейн функціонує як медіатор між різними просторами й соціальними станами. Такі композиційні рішення трансформують літературну метафору соціальної ізоляції у просторову семантику кадру (Рис. 3).

Рис. 3. Мізансцена проміжного стану

Композиція кадру також сприяє розкриттю образу героїні за допомогою еволюції розташування й позиції персонажа у візуальному просторі. На початку фільму Джейн часто розташована в нижній частині кадру або на другому плані, що підкреслює її другорядне становище, але поступово її положення централізується й візуально передає зміну соціального статусу (Рис. 4). Така динаміка композиційних рішень створює візуальну наративну арку, що корелює з психологічною еволюцією персонажа від залежності до самостійності.

Рис. 4. Еволюція композиційного розташування

Порівняльний аналіз вербальних і кінематографічних засобів портретування дозволяє виявити

основні принципи створення цілісної мультисеміотичної системи через механізми трансформації та компенсаційні стратегії. Конкретизація як механізм трансформації дозволяє визначити ті аспекти зовнішності, які в романі залишені на розсуд читача. Наприклад, у романі зовнішність Джейн подано поступово й узагальнено, тоді як у фільмі глядач бачить втілення літературного образу в зовнішності акторки.

Візуалізація метафор трансформує вербальні тропи у візуальні образи: порівняння Джейн з ельфом візуалізовано через кадри, у яких тендітна фігура героїні протиставляється довгим коридорам Торнфілду. Механізм візуалізації демонструє промовистий приклад: літературна метафора *“sunny-faced girl”* (Bronte, 2021: 406) трансформується в кінематографічне освітлення теплих золотавих тонів у садових сценах, де м’яке світло створює візуальний еквівалент «сонячності». Обидва засоби реалізують функцію передачі внутрішньої трансформації героїні від пригнобленості до життєрадісності.

Симультанність як принцип кінематографічного портретування дозволяє одночасно представити характеристики, які в романі розкриваються поступово. Візуальний образ Джейн виникає перед глядачем цілісно, тим часом у романі портрет вибудовується фрагментарно через портретні вкраплення. Динамізація передана акторською грою, яка розкриває риси характеру, передані в романі внутрішніми монологам і діалогами.

Висновки. Дослідження виявило три ключові механізми трансформації портретних характеристик при переході від літературного твору до екранізації. По-перше, конкретизація: загальні вербальні описи візуалізуються через конкретну зовнішність акторки. По-друге, семіотична компенсація: літературні метафори передано у кіноверсії за допомогою відповідного освітлення й

колористики. По-третє, симультанна репрезентація: характеристики, які в романі розкриваються поступово, у фільмі виникають одночасно через інтеграцію візуальних кодів (планування, мізансцена, освітлення, костюм).

Установлено, що вербальне портретування в романі Ш. Бронте передано трирівневою системою засобів: лексико-семантичні (соматизми, вестизми, кольоропозначення з домінуванням прямих номінацій над асоціативними у співвідношенні 3:1), граматичні (бінарні опозиції, паралельні конструкції, модальні маркери) і стилістичні (природоморфні метафори, компаративні структури з еволюцією від негативно до позитивно маркованих), які забезпечують не лише референційну ідентифікацію персонажа, але й його динамічну психологічну характеристику.

Кінематографічне портретування в екранізації К. Фукунаги реалізує аналогічні функції через інтегровані візуально-звукові коди (диференційоване планування, композиційну мізансцену, світлотіньове моделювання, акторську експресію), створюючи симультанний і структурно завершений образ героїні.

Виявлено, що трансформація між семіотичними системами здійснена через функційну еквівалентність засобів різної природи: вербальні тропи (метафори світла) трансформуються у візуальні коди (освітлення), літературні компаративи (порівняння з ельфом) – у просторові мізансцени (архітектурні прорізи), епітетична динаміка – у композиційну еволюцію персонажа в кадрі. Механізми конкретизації, візуалізації та семіотичної компенсації забезпечують збереження концептуального інваріанту персонажної характеристики при зміні медійного носія, що підтверджує гіпотезу про мультисеміотичну природу сучасного культурного простору.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Белехова Л. І. Словесний поетичний образ в історико-типологічній перспективі: лінгвокогнітивний аспект : монографія. Херсон : Айланта, 2002. 368 с.
2. Богданова, М. І. (2025). ПОРТРЕТНИЙ ОПИС ГОЛОВНОЇ ГЕРОЇНИ У РОМАНІ Ш. БРОНТЕ «ДЖЕЙН ЕЙР». Нова філологія, (99), 23-31. <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2025-99-3>
3. Воробйова О. П. Когнітивна поетика: здобутки і перспективи. Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. 2004. Вип. 635. С. 18–22.
4. Потебня О. О. Эстетика и поэтика слова : збірник. Київ : Мистецтво, 1985. 301 с.
5. Bal M. Narratology: introduction to the theory of narrative. Toronto ; Buffalo : University of Toronto Press, 1997. 276 p.
6. Barthes R. Elements of Semiology. London : Cape, 1967. 111 p.
7. Bronte C. Jane Eyre. Kharkiv : Folio, 2021. 653 p.
8. Cochrane K. Mia Wasikowska: 'There's a common misconception that the loud kid in the class is the actor'. The Guardian. 2011. 4 September. URL: <https://www.theguardian.com/film/2011/sep/04/mia-wasikowska-misconception-jane-eyre> (дата звернення: 22.10.2025)
9. DURÁN MANSO V., RAYA-BRAVO I., SÁNCHEZ-LABELLA MARTÍN I. The Evolution of Jane Eyre in Film Adaptation: from Classic Female Stereotype to Independent Woman. Ars Longa Cuadernos de arte. 2021. № 30. P. 205–220.
10. Eco U. The Open Work. Cambridge : Harvard University Press, 1989. 285 p.

11. Freeman M. H. *The Poem as Icon: A Study in Aesthetic Cognition*. Cambridge : Cambridge University Press, 2020. 284 p.
12. Gavins J. *Text World Theory: An Introduction*. Edinburgh : Edinburgh University Press, 2007. 208 p.
13. Hutcheon L. *A Theory of Adaptation*. London : Routledge, 2013. 304 p.
14. *Jane Eyre* : film / directed by C. Fukunaga. USA, UK : Focus Features, 2011. 120 min.
15. *Jane Eyre – Mia Wasikowska interview* / Rob Carnevale. IndieLondon. URL: <https://www.indielondon.co.uk/Film-Review/jane-eyre-mia-wasikowska-interview> (дата звернення: 22.10.2025)
16. Jewitt C. *The Routledge Handbook of Multimodal Analysis*. 2nd ed. London : Routledge, 2014. 524 p.
17. Kress G., van Leeuwen T. *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. London : Arnold, 2001. 142 p.
18. Kress G., van Leeuwen T. *Reading Images: The Grammar of Visual Design*. 3rd ed. London : Routledge, 2020. 312 p.
19. McFarlane B. *Novel to Film: An Introduction to the Theory of Adaptation*. Oxford : Oxford University Press, 1996. 296 p.
20. Radish C. *Mia Wasikowska Interview JANE EYRE, RESTLESS and THE WETTEST COUNTRY*. *Collider*. 2011. 8 March. URL: <https://collider.com/mia-wasikowska-interview-jane-eyre-restless-wettest-country/> (дата звернення: 22.10.2025)
21. Ryan M.-L. *Narrative across Media: The Languages of Storytelling*. Lincoln : University of Nebraska Press, 2019. 423 p.
22. Thon J.-N. *Transmedial Narratology and Contemporary Media Culture*. Lincoln : University of Nebraska Press, 2016. 568 p.
23. Watt I. *The Rise of the Novel: Studies in Defoe, Richardson and Fielding*. New York : Penguin Books, 1957. 340 p.

REFERENCES

1. Bieliekhova L. I. (2002) Slovesnyi poetychnyi obraz v istoryko-typolohichnii perspektyvi: linhvokohnityvnyi aspekt [Verbal poetic image in historical-typological perspective: linguocognitive aspect]. *Kherson: Ailant*. 368 [in Ukrainian].
2. Bogdanova M. I. (2025) Portretnyi opys holovnoi heroini u romani Sh. Bronte "Dzhein Eir" [Portrait description of the main heroine in Charlotte Bronte's novel "Jane Eyre"]. *Nova filolohiia*, 99, 23-31. <https://doi.org/10.26661/2414-1135-2025-99-3> [in Ukrainian].
3. Vorobiova O. P. (2004) Kohnityvna poetyka: zdobutky i perspektyvy. [Cognitive poetics: achievements and prospects] *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universytetu im. V. N. Karazina*, 635, 18-22. [in Ukrainian].
4. Potebnia O. O. (1985) *Estetyka i poetyka slova: zbirnyk*. [Aesthetics and poetics of the word: collection] Kyiv: Mystetstvo. 301 p. [in Ukrainian].
5. Bal M. (1997) *Narratology: introduction to the theory of narrative*. Toronto; Buffalo: University of Toronto Press. 276 p.
6. Barthes R. (1967) *Elements of Semiology*. London: Cape. 111 p.
7. Bronte C. (2021) *Jane Eyre*. Kharkiv: Folio. 653 p.
8. Cochrane K. (2011, September 4) Mia Wasikowska: 'There's a common misconception that the loud kid in the class is the actor'. *The Guardian*. Retrieved from <https://www.theguardian.com/film/2011/sep/04/mia-wasikowska-misconception-jane-eyre>
9. DURÁN MANSO V., RAYA-BRAVO I., SÁNCHEZ-LABELLA MARTÍN I. (2021) The Evolution of Jane Eyre in Film Adaptation: from Classic Female Stereotype to Independent Woman. *Ars Longa Cuadernos de arte*, 30, 205-220.
10. Eco U. (1989) *The Open Work*. Cambridge: Harvard University Press. 285 p.
11. Freeman M. H. (2020) *The Poem as Icon: A Study in Aesthetic Cognition*. Cambridge: Cambridge University Press.
12. Gavins J. (2007) *Text World Theory: An Introduction*. Edinburgh: Edinburgh University Press. 208 p.
13. Hutcheon L. (2013) *A Theory of Adaptation*. London: Routledge. 304 p.
14. *Jane Eyre* (2011) [Film]. Directed by C. Fukunaga. USA, UK: Focus Features.
15. *Jane Eyre – Mia Wasikowska interview*. IndieLondon. Retrieved from <https://www.indielondon.co.uk/Film-Review/jane-eyre-mia-wasikowska-interview>
16. Jewitt C. (2014) *The Routledge Handbook of Multimodal Analysis* (2nd ed.). London: Routledge. 524 p.
17. Kress G., van Leeuwen T. (2001) *Multimodal Discourse: The Modes and Media of Contemporary Communication*. London: Arnold. 142 p.
18. Kress G., van Leeuwen T. (2020) *Reading Images: The Grammar of Visual Design* (3rd ed.). London: Routledge. 312 p.
19. McFarlane B. (1996) *Novel to Film: An Introduction to the Theory of Adaptation*. Oxford: Oxford University Press. 296 p.
20. Radish C. (2011, March 8) *Mia Wasikowska Interview JANE EYRE, RESTLESS and THE WETTEST COUNTRY*. *Collider*. Retrieved from <https://collider.com/mia-wasikowska-interview-jane-eyre-restless-wettest-country/>
21. Ryan M.-L. (2019) *Narrative across Media: The Languages of Storytelling*. Lincoln: University of Nebraska Press. 423 p.
22. Thon J.-N. (2016) *Transmedial Narratology and Contemporary Media Culture*. Lincoln: University of Nebraska Press. 568 p.
23. Watt I. (1957) *The Rise of the Novel: Studies in Defoe, Richardson and Fielding*. New York: Penguin Books. 340 p.

Дата першого надходження рукопису до видання: 28.10.2025

Дата прийнятого до друку рукопису після рецензування: 28.11.2025

Дата публікації: 19.12.2025